

Vigselrätten – plikt eller möjlighet?

Att det i ett alltmer religiöst och kulturellt pluralistiskt samhälle ryms varierande äktenskapssyner tillhör sakens natur. Men själva äktenskapslagstiftningen tillkommer endast Sveriges riksdag att besluta om. Varken Svenska kyrkan eller något annat samfund förfogar över vigseln. Det gör endast riksdagen. De enskilda samfunden har rätt att utforma sina egna vigselritualer bara de uppfyller lagstiftningens krav vad som gäller för att vigseln ska vara giltig. Men det är inte samfunden som fastställer vilka kraven är.

Lagstiftningen kan således vara såväl förenlig som oförenlig med kyrkors, trossamfunds och olika religioners äktenskapssyn. En följd av detta är, att det finns starka teologiska, pastorala, ekumeniska och religionsdialogiska skäl, som talar för att ingående av äktenskap genom vigsel endast skall kunna förrättas genom en av staten utsedd representant.

En civilrättslig procedur med borgerlig vigsel borde därför vara den enda självklara och giltiga vigselformen. Varken Svenska kyrkan eller något annat trossamfund skulle då ha vigselrätt, däremot ha möjligheten att välsigna borgerligt ingånget äktenskap. Detta är också den form som är den normala i allt fler europeiska länder.

För många kyrkor och religiösa samfund är den idag gällande äktenskapslagstiftningen oförenlig med deras respektive äktenskapssyn. Det kan gälla frågor som vigsel av frånskilda, av samkönade (enkönade) par eller kravet på samtycke. Kyrkor och religiösa samfund har valt att förhålla sig på olika sätt, vilket medför att den av riksdagen beslutade äktenskapslagstiftningen tillämpas på skiftande sätt av olika vigselförrättare beroende av kyrka/religiöst samfund som dessa tillhör. Det måste anses vara otillfredsställande, att vad som beslutats av svensk riksdag kan tillämpas helt olika beroende av den enskilde vigselförrättaren. Än mer otillfredsställande vore det att ålägga varje vigselförrättare och därmed varje kyrka och religiöst samfund att handlägga vigslar på samma sätt, då dagens äktenskapslagstiftning på flera punkter skiljer sig från den äktenskapssyn, som finns inom t.ex. ortodoxa, katolska och många frikyrkor respektive muslimska samfund.

När riksdagen fattade beslut om en könsneutral äktenskapslagstiftning, tvingades även Svenska kyrkan att på kort tid tänka igenom sin äktenskapssyn. För ett av riksdagspartierna dominerat kyrkomöte var utgången förutsägbar. Svenska kyrkans äktenskapssyn blev därför konform med statens uppfattning, samtidigt som kyrkomötet i beslutet 2009 uttryckligen lovade att präster och prästkandidater med traditionell kyrklig syn hade rätt att hålla fast vid denna.

Vilka framtida beslut som riksdagen kan komma att fatta om äktenskapet är svårt att veta, men i debatten har från åtminstone ett par riksdagspartier framförts förslag på polygama äktenskap, dvs. att äktenskap skall kunna ingås mellan två eller flera parter. Ett sådant beslut skulle i ännu högre grad fjärma svensk äktenskapslag från kristen syn, medan det till en del skulle vara förenligt med vissa muslimska och andra kulturella traditioner.

För en mer neutral tillämpning av lagstiftningen bör därför Svenska kyrkan arbeta för att själv avstå från den juridiska delen av äktenskapets ingående och överlåta den på staten. Kyrkorna har ingen vigselrätt, utan den rättsliga regleringen sköts av staten. Läronämnden har tidigare sagt, att det ur läromässig synvinkel är möjligt för kyrkan både att behålla vigseluppdraget och avsäga sig det. Att båda förhållningssätten är möjliga betyder inte att de är lika bra. Läromässigt och pastoralt finns det goda skäl att förorda att Svenska kyrkan avstår från vigseluppdraget.

En sådan ordning, där den civilrättsliga registreringen föregår den religiösa riten, tydliggör den för vår egen tradition naturliga roll- och ansvarsfördelningen mellan stat och kyrka, som ligger i distinktionen mellan andligt och världsligt regemente. Kyrkan skulle stå fri gentemot staten och därmed även lättare kunna upprätthålla den kritiska funktion som ligger i tvåregementsläran, när den förstås rätt.

Det är statens uppdrag att klargöra vad som gäller för äktenskapets ingående och upplösande. Inte minst behöver staten skydda den svagare parten, vilket sker genom att värna offentlighet och frivillighet och motverka arrangerade äktenskap, tvångsäktenskap, barnäktenskap och äktenskap genom fullmakt. Men det är också kyrkans uppdrag att ha en genomtänkt äktenskapssyn, som inte automatiskt speglar det omgivande samhällets värderingar.

Frågan om gränsdragningen mellan statens och kyrkans och religiösa samfunds mandat aktualiseras på nytt av en motion till årets kyrkomöte. Än en gång återkommer kravet att för att vara behörig till prästvigning måste kandidaten vara villig att viga par av samma kön. Trots att det i realiteten torde vara helt oproblematiskt att få vigselförrättare till sådana vigslar, lyfts det i motionen främst fram som en policyfråga. Mindre än en procent av samtliga i Sverige ingångna äktenskap var under 2014 sådana där kontrahenterna var av samma kön. Inte desto mindre skall det krävas att 100 procent av de prästerliga vigselförrättarna skall bejaka den nya ordningen.

Nu gällande lagstiftning innebär inte att vigselrätten är Svenska kyrkans. Behörigheten att förrätta vigslar gäller den enskilde prästen. Enligt lagstiftningen är det inte heller så att vigselförrättaren har skyldighet att viga, endast att denne har rätt att göra det. Om kyrkomötet skulle gå på motionens linje, skulle man således gå utöver vad lagstiftaren kräver.

Men problemen är större än så. En aspekt gäller vad ett löfte är värt. Är de löften som kyrkomötet ger tidsbegränsade? Eller är de endast tomma ord för att få med sig skeptikerna till ett tveksamt beslut? Gäller de endast just då de ges? Inom det politiska livet är överenskommelser tidsbegränsade, oftast till den aktuella mandatperioden. Bör det vara så också inom kyrkan? Medan vi om Guds trofasthet sjunger att »löftena kunna ej svika», så riskerar vår tids kyrkomöte att vara ytterst villigt att svika sina löften.

En annan aspekt är att ett beslut i enlighet med motionen kommer att göra flera fromhetsriktningar och väckelserörelser inom Svenska kyrkan hemlösa. Och prästlösa. När beslut tas i en stor principiell fråga och en minoritet körs över och marginaliseras, underminerar det sammanhållningen i kyrkan. Varför, frågar sig många, ska vi respektera ett beslut av ett politiserat kyrkomöte som så uppenbart går emot en bibliskt och ekumeniskt grundad

äktenskapssyn. Så handlar sekten, inte en öppen och inkluderande kyrka. I stället för att vara en öppen folkkyrka blir kyrkan då endast öppen för det folk som instämmer i kyrkomötets majoritetsbeslut.